

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1908. Första Kammaren. N:o 10.

Onsdagen den 12 februari

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.; och dess förhandlingar leddes af herr vice talmannen.

Herr statsrådet greve *Hamilton* aflämnade Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, angående pension å allmänna indragningsstaten åt förra arbeterskan vid ammunitionsfabriken *Henrika Karin Nilsson*.

Justerades protokollet för den 5 i denna månad.

Anmälades och bordlades statsutskottets utlåtanden:

n:o 7, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjätte hufvudtitel, innefattande anslagen till civildepartementet,

n:o 24, angående riksgäldskontorets förvaltning under den tid, som förfutit sedan ansvarsfrihet senast tillerkändes fullmäktige i nämnda kontor, och

n:o 25, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående beredande af lånemedel för år 1908 för fortsatt utveckling af statens telefonväsende, äfvensom

Bevillningsutskottets betänkanden:

n:o 6, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående särskild skatt å majs, använd vid tillverkning af stärkelse,

n:o 7, i anledning af väckta motioner angående ändringar i gällande brännvinsförsäljningsförordning, och

n:o 8, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående förbud mot försäljning af brännvin m. m.

Upplästes följande inkomna skrivelse:

Till herr talmannen i Riksdagens Första Kammare.

För den åtgärd, som på Riksdagen må ankomma, får jag härmed vördsamt anmäla, att f. d. universitetskanslern m. m. Gustaf Fredrik Gilljam, hvilken den 17 februari 1906 af Riksdagen förordnats att vara en af kommitterade till tryckfrihetens vård, den 17 nästlidne januari afidit. Stockholm i justitieombudsmansexpeditionen den 11 februari 1908.

Berndt Hasselrot.

Knut von Matern.

Herr vice talmannen yttrade, att han, efter samråd med herr talmannen i Andra Kammaren, finge föreslå, att vid det sammanträde, som komme att hållas nästa lördag, skulle anställas val af valmän och suppleanter för utseende af en kommitterad för tryckfrihetens vård efter afidne herr G. F. Gilljam.

Detta förslag antogs.

Företogs val af tjugofyra valmän för utseende af Riksdagens justitieombudsman och hans efterträdare; och befunnos, efter valförrättningens slut, hafva blifvit till valmän utsedde:

herr <i>Berggren, J. H.</i> ,	med 87 röster
» <i>Björck</i>	» 87 »
» <i>Björklund</i>	» 87 »
» <i>Bohnstedt, C. Edv. L.</i> ,.....	» 87 »
» <i>Dieden</i>	» 87 »
» <i>Ekströmer</i>	» 87 »
» <i>Everlöf</i>	» 87 »
» <i>Fahlén</i>	» 87 »
» <i>Folin</i>	» 87 »
» <i>Grundberg</i>	» 87 »
grefve <i>Hamilton, Alexander</i> ,	» 87 »
grefve <i>Klingspor</i>	» 87 »
herr <i>Liedberg</i>	» 87 »
» <i>Lundsten</i>	» 87 »
» <i>Montgomery</i>	» 87 »
» <i>Nyström, Carl</i> ,	» 87 »
» <i>Nyström, J. F.</i> ,.....	» 87 »
» <i>Ros</i>	» 87 »
grefve <i>von Rosen</i>	» 87 »
herr <i>Sandvall</i>	» 87 »
» <i>Strömberg</i>	» 87 »
grefve <i>Wachtmeister, Hugo</i> ,.....	» 87 »
herr <i>Wennberg</i>	» 87 »
» <i>Wester</i>	» 87 »

Företogs val af sex suppleanter för de valmän, som af kam-maren fått i uppdrag att utse Riksdagens justitieombudsman och hans efterträdare; och befunnos, efter valförrättningens slut, hafva blifvit till suppleanter utsedde:

herr <i>Magnuson</i>	med 76 röster
» <i>Danström</i>	» 76 »
» <i>Hedlund</i>	» 76 »
» <i>Larsson</i>	» 76 »
» <i>Hallin</i>	» 76 »
» <i>Tønning</i>	» 76 » ,

sedan ordningen dem emellan blifvit genom lottning bestämd.

Vid ånyo skedd föredragning af statsutskottets den 8 och 11 innevarande månad bordlagda utlåtanden:

n:o 14, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af tre lägenheter från förra ryttmästarbostället Valåkra n:ris 4 och 5 i Högsby socken af Kalmar län,

n:o 15, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af vissa områden från förra militiebostället 1 mantal Gustad n:o 5 Norrgård i Vikingstad socken af Östergötlands län,

n:o 16, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af förra militiebostället Norr Fensta n:ris 1 och 2 om 2 mantal i Västmanlands län,

n:o 17, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af ett område från förra regementsskrifvarbostället Ekeby n:o 1 i Västmanlands län,

n:o 18, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af två lägenheter från förra hospitalshemmanet ³/₄ mantal Hunnerstorp n:o 1 i Hofs socken af Östergötlands län,

n:o 19, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af en till förra ryttmästarbostället Lyftinge n:ris 2 och 3 med underlydande i Västmanlands län hörande lägenhet Raknön n:o 1, en äng,

n:o 20, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till Jönköpings stad af den till förra landshöfdingbostället 3 mantal Rydhof n:o 1 i Jönköpings län hörande vattenrätt i Munksjön,

n:o 21, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af ett område från Uppsala slottsjord till Uppsala universitet för utvidgning af akademiska sjukhusets i Uppsala tomt,

n:o 22, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ägobyte mellan kronan och Stockholms stad, samt

n:o 23, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till landtförsvaret af indragna hospitalshemmanen Rönninge n:ris 1 och 2 i Långbro socken och Örebro län,

biföll Kammaren hvad utskottet i dessa utlålanden hemställt.

Vid förnyad föredragning af bevillningsutskottets den 8 och 11 innevarande februari bordlagda betänkande n:o 2, i anledning af väckta motioner angående särskild beskattning af dels ogifta personer, dels ock barnlösa personer m. m., biföll kammaren hvad utskottet i detta betänkande hemställt.

*Ang. stämpel
å ordensut-
nämningss-
bref.*

Föredrogs änyo bevillningsutskottets den 8 och 11 i denna månad bordlagda betänkande n:o 3, i anledning af väckt motion om ändring af gällande bestämmelser angående stämpel å utnämningssbref för riddare och kommandörer af Kungl. Maj:ts ordnar.

I en inom Första Kammaren väckt motion, n:o 4, som hänvisats till bevillningsutskottet, hade herr *A. von Möller* föreslagit, att Riksdagen behagade besluta, att, med ändring af hittills gällande bestämmelser i ämnet, utnämningssbref för riddare och kommandörer af Kungl. Maj:ts orden, riddare af Konung Carl XIII:s orden, kommandör med stora korset, kommandör, riddare af Svärdsorden, riddare eller ledamot af Nordstjärneorden eller Vasaorden skulle beläggas med stämpel till samma belopp, som den med ordensvärdigheten förlånade erlagt i inkomstskatt under näst föregående år.

Utskottet hade i föreliggande betänkande hemställt, att förevarande motion om ändring af gällande bestämmelser angående stämpel å utnämningssbref för riddare och kommandörer af Kungl. Maj:ts ordnar icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Vid betänkandet hade reservation anförts af herr *Branting*, som hemställt, att Riksdagen, med anledning af ifrågavarande motion, måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t behagade på lämpligt sätt föranstalta, att den af Riksdagen fastställda stämpelskatten på ordensbref måtte för framtiden erläggas af ordensemottagare.

Herr von Möller: Som herrarna af betänkandet finna, har utskottet icke inlåtit sig på själfva kärnfrågan, utan endast sagt, att afsedd effektivitet icke heller på det sätt, jag föreslagit, kan uppnås, och vid sådant förhållande afstyrkt motionen.

Jag är den förste att erkänna, att icke någon effektivitet kan uppnås, vare sig genom min motion eller genom den reservation, som af Andra Kammarens ledamöter i utskottet vid betänkandet fogats, ty för att en sådan sak skall kunna blifva genomförd, fordras naturligtvis samtycke af den person, som ensam, åtminstone enligt grundlagen, har afgörandet i denna fråga. Jag ber att i förbigående få nämna, att det ju är Konungens prerogativ att utdela riddarevärdighet, ehuru grundlagen ej innehåller någon positiv bestämmelse härom utan endast framhåller att tillförordnad regent *icke* må riddarevärdighet tilldela. Men numera utdelas ju ordnarna faktiskt med »råds råde», på samma sätt som sekreta utskottet vid 1747 års riksdag bestämde. Det är den högre byråkratien, som öfvertagit detta kungliga prerogativ och, om jag känner byråkratien rätt, släpper den icke gärna ifrån sig ett maktmedel, som den en gång fått i sin hand. Innan höga vederbörande anse det lämpligt, att Riksdagens flere gånger uttalade önskan om stämpelbeläggning å ordensbref iakttages, och att träffa sådana bestämmelser i ordenskapitlet eller på annat sätt att dessa ordensbref utlösas, för vinnes ingen effektivitet. Men då jag väckte denna motion, leddes jag uteslutande af det motiv, att, när Riksdagen upprepade gånger uttalat sin önskan, äfven den andra statsmakten väl borde respektera densamma. Det är mig ganska likgiltigt, om därvid en progressiv beskattning tillämpas eller icke, blott Riksdagens önskan respekteras, ehuru jag anser den af mig föreslagna motionen i princip mera rättvis. Nu säga Första Kammarens ledamöter i bevillningsutskottet, att de icke vilja vara med om motionen, därför att icke någon effektivitet därmed uppnås. Jag är dock glad öfver att jag i själfva hufvudsaken åtminstone har en af kammarens ledamöter på min sida, nämligen utskottets ordförande, som underskrifvit 1894 års utskottsbetänkande. Det var med anledning af en af herr Waldenström väckt motion om åsättande af bevilling i stället för denna icke effektiva bestämmelse om stämpel. Denna motion afstyrktes visserligen, men utskottet skref på följande sätt: »att utskottet ansett sig kunna med visshet antaga, att, sedan uppmärksamheten blifvit fäst på det af motionären påpekade missförhållandet, Kungl. Maj:t icke skall underlåta vidtaga erforderliga åtgärder, hvarigenom ändring häri kan vinnas». Och på denna grund hemställde utskottet, att motionen icke måtte till någon Riksdagens vidare åtgärd föranleda. Nu säger man: det är icke lämpligt, att förtjänsten på detta sätt beskattas. Ja, mina herrar, jag är verkligen icke ansvarig för 1871 års riksdagsbeslut eller de motiv, som dikterat detsamma.

Ang. stämpel
å ordensut-
nännings-
bref.

(Forts.)

Ang. stämpel
å ordensut-
nämningss-
bref.
(Forts.)

Men under denna långa tid har Riksdagen vidblifvit sin åsikt beträffande dessa stämpelsatser. Således tror jag, att jag har rätt i att det fortfarande är Riksdagens önskan, att ordensbref skola stämpelbeläggas. Om det är förtjänsten, som anses böra beskattas, lämnar jag därhän. Men herrarna må väl åtminstone medgifva, att icke alla som få ordnar äro förtjänta däraf. Nog utdelas de ofta äfven till personer, som icke inlagt någon större förtjänst. För de flesta är det väl mycket angenämt att få en ordensdekoration. Kommendörer få en högre rang och det är ju alltid trefligt att se sin nästa öfver axeln. Hvarför skola icke dessa personer få betala för sin orden? Mången skänker ju för ändamålet vinnande en större summa till välgörenhetsinrättningar, och det är ju ett nyttigt sätt att använda ordnar, men jag frågar: hvarför kan icke en person, som har råd till detta, sträcka sig till att betala 50 kronor eller något mera till den fattiga modern Svea, när hon genom sina representanter uttalat sin önskan därom?

Hur går det till vid ordensutdelningen till innehafvarne af militär eller civil tjänst? Jag kommer därvid att tänka på grefve Korninski i »Niniche», hurusom han plockade fram ordnar ur fodret och bakfickorna på rocken. Man utdelar ju numera dekorationerna hektolitervis med skyffel och grep. Tro herrarna icke, att man någon gång tar miste? När en person skött sin tjänst åtminstone något så när oförvitligt, tillkommer det honom att i sin tur få en stjärna, och jag har hört en ledamot af denna kammare säga, att han på dagen kunde beräkna, när han skulle få sin kraschan eller storkors. Detta sätt att belöna »förtjänsten» har medfört, att när en person, som står »i tur» att få en orden, icke får den, blir detta i stället för honom en *prickning*. Kan man under dylika förhållanden påstå, att ordensutnämningarna verkligen innebära ett belönande af förtjänsten, väl snarare, att när de uteblifva, pricka vederbörande för något fuffens eller oduglighet, eller att markera — onåd.

Det lär väl ej heller med fog kunna påstås, att själfva ordensinstitutionen tillkommit i syfte att belöna förtjänsten, när man erinrar sig, hur den tillkommit. Det var ju den fåfänge Karl Gustaf Tessin och den prakt- och maktlystna Lovisa Ulrika, som arrangerade saken under konung Fredrik I:s regering. Och Fredrik den I:ste i all ära, men tro herrarne verkligen, att han accepterade förslaget af något slags intresse för dygdens belöning? Jag tror, att salig Lilienberg — den ende, som vid Riksdagen 1747 opponerade sig mot saken — hade rätt, då han sade, att han ansåg, att nyttan var oviss med dessa ordnar. »Ordnarna skulle sägas uppmuntra till dygd, men våra framfarna stora konungar hade utrönt, att ingenting så mycket uppmuntrade duglighet, som att en hvar befordrades efter förtjänst och användes till det, hvartill han befundes skickligast».

Apropos förtjänstens belöning genom ordnar, tänker jag på vissa stora officiella tillställningar, där se vi folk af olika samhällsställningar röra sig om hvarandra. Hafva herrarne icke observerat den egendomliga sammanställningen af hvita byxor och breda svarta band på vissa herrar å ena sidan. lärare, vetenskapsmän och andra på intelligensens och den högre bildningens område framstående personer blott med ett smalt svart band och en liten anspråkslös stjärna i knapphållet. Hvar är förtjänsten störst, hvar äro belöningarne minst?

Ang. stämpel
å ordensut-
nämningss-
bref.
(Forts.)

Är det någon som tror, att med hvad jag nu sagt jag icke anser, att inom vårt samhälle det är nödvändigt att bibehålla ordensväsendet, så tar han förvisso fel. Just emedan det är min uppfattning, att såvidt möjligt är, endast de, som *verkligen* gjort sig däraf förtjänta, borde erhålla ordnar, anser jag, att det vore väl, om man på något sätt kunde minska och spara i fråga om dessa nådevedermålen och att de möjligtvis kunde utdelas mindre schablonmässigt eller att vederbörande ordenskandidat kanske något noggrannare synades i sömmarne, innan stjärnan fästes på hans bröst, ty som det nu är har ordensutmärkelsen i allt för många fall förvandlats till en *tjänsteårsbeteckning* i stället för en belöning för *väl* förrättad tjänst.

Det är af denna anledning jag tillåtit mig att satirisera öfver den schablon och de missbruk, hvilka — det är jag viss om — herrarna litet hvar inom sig själfva erkänna förefinnas — och förefinnas i ganska utsträckt grad.

Som bekant lyder inskriptionen på Nordstjärnan: nescit occasum. Från gångna år erinrar jag mig att inom kammaren finnas personer, som icke förstå latin, hvarför jag ber att få öfversätta devisa, om ock med någon frihet. Enligt Georges' lexikon — som herrarna kanske minnas från sin skoltid — lär ordet *occasus*, som ursprungligen betyder nedgång, äfven kunna användas i samma betydelse som ordet *occasio*. Låt oss då öfversätta *occasio* med det franska *occasion*, så hafva vi inskriptionens betydelse klar i nescit occasus = nescit occasionem = anledningen obekant! Och denna divisens andemening kunde nog rätt ofta äga tillämpning äfven beträffande andra ordnar, som utdelas af skäligen okänd anledning. Jag tror verkligen, att det vid vissa tillfällen vore väl, om man finge reda på, hvad den eller den uträttat, eftersom han utmärkts på detta sätt. I norska grundlagen finns också en bestämmelse af innehåll, att samtidigt med ordens förlänande skall anledningen till utnämningen offentliggöras. Ja, det skulle vara synnerligen angenämt både för allmänheten och för vederbörande själf att få konstateradt, hvarför i all rimlighets namn vederbörande fått denna stjärna eller kraschan. Så sker emellertid icke hos oss, och för vissa personer är det kanske angenämast, att så icke sker.

Nu säger man: det är icke rätt, att staten skall utkräfv

Ang. stämpel
å ordensut-
nämningss-
bref.

(Forts.)

skatt för belöningar. Men hvarför skall då ordenskassan utkräva afgifter? Det gör den ju, och dit betalar man utan prut, men till statskassan vill man däremot icke betala, och man vill icke införa en bestämmelse i ordensstatuten, som tvingar vederbörande att betala stämpeln för utnämningssbrevet. Nu är det ju så, att en underordnad tjänsteman eller en militär har litet svårt att refusera en orden. Nå, skulle man då icke kunna göra på det sätt, att vederbörande utnämnes men befrias från skyldighet att utlösa både stjärnan och diplommet. Jag undrar emellertid, huru många människor skulle komma att visa sig så sparsam! Jag hoppas och tror både för ordensjuvelerarens och ordenskassans skull, att de ej skulle blifva särdeles många. Ställdes en person i valet mellan att betala eller att icke erhålla orden, så tror jag nog, att han betalade sin afgift, till och med om han skulle betala efter inkomstskatteförordningens progressiva skala.

Det skrefs i en sydsvensk tidning med anledning af min motion, att jag lagt ett obehagligt gökäg i den fosterländska, ordenssprydda Första Kammarens bo. För egen del tror jag icke, att det innehåller en gökunge. Men skulle det då icke vara lämpligt, att detta lilla oskyldiga ägg utkläckes i vederbörlig ordning i stället för att, såsom bevillningsutskottet föreslagit, kastas ut eller hackas sönder. Det är ju icke någon alltför obillig reform, som jag begär, när jag påyrkar litet mer respekt för de bestämmelser, som Riksdagen fastslagit. Men anse herrarne icke, att gökägget är värdt, att en sådan honnör vederfaras det, så kasta ut det. Det synes mig dock att skärfvorna efter ägget skulle komma att skräpa och verka vanprydande i kammarens bo.

I det läge frågan kommit, har jag icke något annat val än att yrka bifall till den reservation, som afgifvits af utskottsledamöterna från Andra Kammaren.

Friherre Gripenstedt: Jag ber att med några ord få tillkännagifva min anslutning till syftet med den af herr Branting m. fl. afgifna reservationen. Efter hvad jag hört lära formella svårigheter finnas för att framställa proposition på yrkande om bifall till denna reservation, i annat fall skulle jag hafva gjort ett dylikt yrkande. Nu är emellertid detta yrkande redan gjordt, och är det så, att proposition framställes därå, så kommer jag att rösta därför.

Att bevillningsutskottet afstyrkt motionen, finner jag fullt naturligt; det har också reservanten erkänt. Att utskottet emellertid icke velat gå med på vidtagande af någon åtgärd alls i det syfte, som antydes af reservanterna, förvånar mig likväl. Utskottet brukar i allmänhet såväl häfda Riksdagens beskattningsrätt som tillse, att de åtgärder, hvilka i sådant afseende beslutas, bli effektiva.

Huruvida en ordensskatt är lämplig eller icke, därom kan

man ha olika meningar. Jag anser för min del, att ifrågavarande stämpel icke är omotiverad; åtminstone är den fullt lika motiverad som stämpeln på fullmakter. Om stämpelbeloppen, sådana de *nu* äro framställda, anses vara för höga, hvilket är möjligt, kunna de ju sänkas. Skatten kan likväl aldrig blifva tryckande, ty man kan icke tvinga en person att mottaga en orden: vill någon undgå att betala denna skatt, så har han ju den utvägen att afsäga sig decorationen. Men i annat fall, när en sådan bestämmelse förefinnes, så bör den tillämpas. Den saken skulle jag verkligen vilja hafva genomförd. Kryphål för att undgå stämpeln finner jag icke vara på sin plats.

Jag skulle, som sagdt, här hafva velat yrka bifall till reservationen, men jag skall nöja mig med det uttalande jag nu gjort hvarigenom jag velat betona, att jag sympatiserar med syftet i reservationen.

Herr Cavalli: Herr talman, mina herrar! Då jag nyss hörde den förste talaren, den ärade motionären, från denna plats kritisera ett utskottsbetänkande, kunde jag sannerligen icke tro, att det gällde det lilla obetydliga betänkande, som jag skrifvit under och som nu föredragits för kammaren. Den ärade talaren gaf kammaren en repetitionskurs i Sveriges historia, han talade om framfarna konungar och åtskilligt annat, som bra litet har att göra med den föreliggande frågan. Han fällde dock därvid ett yttrande, som jag icke kan underlåta att gifva honom rätt i, hvad min person beträffar. Han slog nämligen fast, att icke alla personer, som benådas med ordensutmärkelser, äro däraf förtjänta, och då jag tar till orda här, skall jag, hvad mig beträffar, gifva honom rätt därutinnan.

Man kan likväl hysa någon tvekan, huruvida det förslag herr von Möller framställt är af den beskaffenhet, att det kan leda till något positivt resultat. I nu gällande stämpelpappersförordning finnas redan bestämmelser om skatt å utnämningss-bref för riddare och kommandörer af Kungl. Maj:ts ordnar. Denna skatt utgår efter en i förordningen fastslagen grund, beroende på ordnarnas valör, så att utnämningssbrevet beträffande en högre grad af en orden är belagdt med högre skatt och en lägre grad med lägre skatt. Nu har herr von Möller föreslagit, att skatten skulle utgå efter ordensemottagarens förmögenhet och inkomst, sådana de finnas angifna enligt beskattningsförordningarna. Ja, mina herrar, skäl finnas för hvardera meningens, men jag slår fast, att när jag lägger skatt på ett objekt, bör det vara objektets valör och icke den person, som mottager objektet, som skall vara bestämmande för skattens storlek. Det är väl så, att skatt på ordensutmärkelse bör vara högre i den mån en orden anses vara högre, under det att skatten på en person utgår efter inkomst, sådan denna definieras i därom gällande för-

*Ang. stämpel
å ordensut-
nämningss-
bref.*

(Forts.)

Ang. stämpel
å ordensut-
nämningss-
bref.
(Forts.)

ordning. Jag vågar därför påstå, att den grund här är lagd är den riktiga. Herr von Möller har också erkänt, att effektiviteten af en skatt, fastslagen enligt hans beräkningsgrund, är lika stor med effektiviteten af skatten enligt nu gällande beräkning — ja, som han uttrycker saken, effektiviteten är ingen. Men hvad är då vunnet med herr von Möllers förslag, det vill säga det förslag, som herr von Möller upptagit från 1894 års riksdag? Ingenting, rakt ingenting, ty om man vill rikta en del anmärkingar mot sättet för utdelande af ordnar, är det en sak, som icke kommer utskottet för beskattningsfrågor vid och hvarom bevillningsutskottet också själf — ehuru i något andra ordalag — sagt, att det icke kommer bevillningsutskottet vid. Jag tror därför, att bevillningsutskottet haft goda grunder för sitt förslag — i hvad det nu föreslagit.

För min del får jag säga, att jag anser, att en stämpelskatt på ordnar är mycket lämplig, och jag har alldeles klart för mig, att det finns åtskilliga vägar att komma därefter. Lika klart är emellertid, att den väg, som anvisats i föreliggande motion, icke är den riktiga, och då de vägar, på hvilka man kan komma till målet, icke höra bevillningsutskottet till, har utskottet varit nödt och tvunget att komma med den framställning som det gör, en framställning, till hvilken jag anhåller om kammarens bifall.

Herr Säve: När man genomläser föreliggande motion och utskottsbetänkande, måste man göra sig den frågan: är det verkligen i öfverensstämmelse med en god konstitutionell ordning att en af Riksdagen fastslagen bevillning annulleras genom en bestämmelse i en ordensstadga?

Riksdagen förhöjde 1871 den stämpelafgift, som en äldre stämpelförordning fastställt med afseende på utnämningssbref för riddare och kommandörer af kungl. ordnar. Syftet med 1871 års riksdagsbeslut var intet annat än att fylla ett statsbehof. Ty går man igenom bevillningsutskottets betänkande rörande denna fråga, finner man, att meningen icke var att på något sätt komma åt ordensväsendet eller begränsa Kungl. Maj:ts prerogativ med afseende på detta, utan endast att fylla ett statsbehof genom att göra vissa förhöjningar i stämpelpappersförordningen.

Hvad blef resultatet af detta Riksdagens beslut? Det blef icke det, som Riksdagen afsett, enär en bestämmelse intogs i ordensstadgan af innehåll, att det finge bero på dem, som blefve utnämnda till riddare eller kommandörer, om de ville lösa utnämningssbref eller icke. Häraf har blifvit en naturlig följd, att den föreställningen blifvit rådande, att man icke behöfver, om man utnämnes till kommandör eller riddare, lösa utnämningssbref, det vill säga erlägga stämpelafgiften i fråga.

Vi känna ju alla, att 60 § af regeringsformen uttryckligen

bestämmer, att Kungl. Maj:t icke har befogenhet att höja de bevillningar, som Riksdagen bestämt med undantag af tullen å utgående och inkommande spannmål. Härur har man dragit den slutsatsen, att Kungl. Maj:t har befogenhet att minska dessa allmänna afgifter, men häraf åter kan man väl i all rinlighets namn icke draga den slutsatsen, att Kungl. Maj:t kan hafva rätt att minska dessa afgifter ända därhän, att de totalt försvinna. Men så har förhållandet blifvit här. Mig synes det som om det icke är Riksdagen värdigt och icke heller öfverensstämmande med den makt, som Riksdagen har, att ensam utöfva den ur-gamla beskattningsrätt, som tillkommer svenska folket, att låta det missförhållande, som här ägt rum, allt fortfarande passera opåtaladt. Därför anser jag, att reservanterna från Andra Kam-maren inom utskottet haft fullkomligt fog för sitt yrkande, »att Riksdagen, med anledning af ifrågavarande motion, måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t behagade på lämpligt sätt föranstalta, att den af Riksdagen fastställda stämpelskatten på ordensbref måtte för framtiden erläggas af ordensemottagare». Utskottet har emellertid icke velat ansluta sig till denna uppfattning. Det har i stället, såsom den ärade utskottsordföranden nyss framhållit, uteslutande fäst sig vid ordalydelsen af motionens kläm, hvilken ej heller synes mig lämpligt affattad, och framhållit, att äfven om Riksdagen accepterade den klämman skulle därmed icke vinnas den effektivitet, som den ärade motionären åsyftat. Ja, det tror jag också. Men nog förefaller det mig som om bevillningsutskottet med den myndighet, det har, och med den fyndighet, det besitter, skulle kunnat hitta på någon utväg att söka åstadkomma rättelse uti, hvad vi alla måste anse vara ett missförhållande.

Liksom friherre Gripenstedt tillåter jag mig icke att i frågans nuvarande läge göra något bestämdt yrkande, men hvad jag vill framhålla, det är min uppfattning, att här föreligger ett missförhållande. Och det synes mig som om särskildt denna kam-mare, som ju inom sig räknar så många ledamöter, som hugnats med kungl. ordnar i en eller annan form, hade svårt att mot-sätta sig begärd rättelse i det pågående missförhållandet.

Herr von Möller: Som jag nyss af herr vice talmannen fått höra, att han anser sig icke kunna framställa proposition på bifall till den reservation, som afgifvits af utskottsledamöterna från Andra Kammaren, så får jag afstå från att göra något yrkande alls. Jag tror också på grund af diskussionen, att det realiter kan vara fullkomligt likgiltigt, hvad yrkande som fram-ställes. Hufvudsaken för mig är visst icke *sättet*, hur utnäm-ningsbrefven beskattas — om det skall ske på sätt, som jag i motionen föreslagit, eller på något annat sätt — utan endast att få framhållet vikten af, att Riksdagens beslut respekteras.

Ang. stämpel
å ordensut-
nämningss-
bref.
(Forts.)

Ang. stämpel
å ordensut-
nämningss-
bref.
(Forts.)

Här har jag nu vunnit instämmande af samtliga föregående talare, och då vill jag hoppas, att när Kungl. Maj:ts uppmärksamhet blifvit fäst på saken också något måtte göras för att rätta detta *missförhållande*.

Friherre Gripenstedt: Då ingen här kunnat göra något yrkande på reservationen, skulle jag, om det låter sig göra, vilja förorda en återremiss för att bevillningsutskottet skulle kunna komma fram med något förslag i den riktning, som jag förut antydt. Bevillningsutskottet har ju rätt därtill. Alltså ber jag att nu få yrka återremiss i detta syfte.

Herr Cavalli: Endast ett par ord i anledning af friherre Gripenstedts yrkande om återremiss, ett yrkande, som för öfrigt sammanhänger med hvad herr Säve nyss sade, då han så välvilligt tillade bevillningsutskottet både myndighet och fyndighet. Utskottet måste dock tyvärr afstå från anspråk på båda delarna i föreliggande fråga. Jag tror, att jag förut rätt tydligt angifvit, hvarför bevillningsutskottet icke kunnat i denna fråga och ej heller kan, i händelse af återremiss, komma fram med något förslag. Bevillningsutskottet har nämligen icke någon förslagsrätt i den riktning af frågan, som det här gäller.

På grund häraf motsätter jag mig yrkandet om återremiss och hemställer om bifall till bevillningsutskottets förslag.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr vice talmannen, att i afseende på förevarande betänkande föreläge följande yrkanden, nämligen dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock att betänkandet skulle visas åter till utskottet.

Sedermera gjordes propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställen vara med öfvervägande ja besvarad.

Vid ånyo skedd föredragning af bevillningsutskottets den 7 och 8 i denna månad bordlagda betänkanden:

n:o 4, i anledning af väckt motion om upphörande af nu gällande tullfrihet för varor, som införas för de kungl. hofvens räkning, och

n:o 5, i anledning af väckta motioner angående upphäfvande af skattefrihet för medlemmarna af konungaätten,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

Föredrogs ånyo lagutskottets den 8 och 11 innevarande februari bordlagda utlåtande n:o 5, i anledning af väckta motioner om bestämmelser mot olofligt borttagande af vilda bär å annans mark.

Om bestämmelser mot olofligt borttagande af vilda bär å annans mark.

Lagutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft en inom Första Kammaren af herr *T. Troedsson* afgifven och till utskottet hänvisad motion, n:o 18, samt en inom Andra Kammaren af herr *P. N:son Bosson* väckt, jämväl till utskottet öfverlämnad motion, n:o 98, i hvilken herr *P. Nilsson* i Bonarp instämt.

I förenämnda motion, n:o 98, hade hemställts, att Riksdagen ville besluta i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, på hvad sätt, i hvilket omfång och på hvilka villkor en lag till skydd för skörden af lingon och andra skogsbär måtte kunna åvägabringas, samt därefter till Riksdagen inkomma med förslag härom.

Utskottet hade på anförda skäl hemställt, att förevarande motioner icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Herr Ericsson: Då jag icke ser den ärade motionären här närvarande och då jag själf är från en trakt, där man har samma erfarenhet, som vunnits inom den, där motionären är bosatt, så ber jag att få yttra några ord i denna fråga.

Jag vet mycket väl, att det för närvarande icke är opportunt att söka häfda äganderätten öfver sådant, som anses såsom allmänhetens tillhörighet, och man får ju i dessa tider vara tacksam, om man verkligen får behålla, hvad man obestriddligen själf äger och har. Jag ber emellertid, att de herrar af denna ärade kammare, som icke känna till förhållandena i de trakter, hvarifrån motionären är och hvarifrån detta ord om hjälp till Riksdagen utgått, måtte för ett ögonblick följa mig för att se, huru vi verkligen ha det ställdt därnere med afseende å dessa förhållanden. Det låter så innerligt vackert och väl att säga, att allmänheten skall hafva fri tillgång till dessa naturrikedomar, som kunna tillföra den fattiga allmänheten en välbehöflig tillökning i dess inkomster. Det är mycket sant, och jag unnar denna allmänhet detta så orimligt väl, för så vidt icke ett litet »om och men» vore i vägen, nämligen för så vidt icke andras rätt i ganska afsevärd mån därigenom blefve kränkt. Jag ber herrarne i tankarne följa mig till de så kallade lingondistrikten vid den tidpunkt, då dessa skogsbär börja mogna till skörd. Det är då icke endast den fattige backstugesittaren, som skyndar till för att skörda, utan man går man ur huse. Hemmansägaren, till och med den ganska burgne, och hans familj, och många andra,

Om bestämmelser mot olofligt borttagande af vilda bär d. annans mark.

(Forts.)

alla rusa i väg till den trakt, där dessa skogens rikedomar förekomma. När göra de detta? Göra de det i det ögonblick, när dessa bär stå mogna för att skördas och lämpliga för landets inbyggare? Nej, visst icke! När bären stå halfmogna och lämna sig icke för oss utan för export, för att under tiden för exporten mogna så mycket, att de kunna säljas på Berlins marknad, då rusar folket dit och plocka bären i myckenhet. De åter, som vilja skörda dem för egna behof, nödgas plocka dem i ett för användningen otjänligt skick, eljes äro de af med skörden, som dock växt på deras mark.

Utskottet har sagt, att jordägarens skyddande mot andras bärplockning å hans mark icke kan ha stor vikt för innehafvaren af så kallade egna hem. Jo, mina herrar i utskottet, det kan det mycket väl. Man har ansett, att de friblifna soldattorpen just äro typiska för dessa små jordbrukslägenheter; och jag skall kunna visa hundratals soldattorp med ganska afsevärd skogs- och lingonmark, där deras innehafvare lida afsevärdt förfång genom andras bärplockning.

Men det är icke nog härmed, utan andra olägenheter drabba hemmansägarna. Den, som har sin skörd stående ute på marken, då lingonplockningen börjar, han får låta denna stå, enär det helt enkelt är omöjligt att få arbetskraft för att bärga in säden, som dock kostar så mycket pengar, omtanke och besvär. Alla finnas nämligen å allmänningen, som lingonmarken kallas, för att plocka bär.

Dessutom finnes på många ställen bestämdt, att utskylder och arrenden skola delvis erläggas in natura och ibland sådana prestationer ingår äfven lingon. — Jag vet väl, att lagstiftningen anser sättet mycket gammalmodigt, men det finnes ännu kvar på många ställen. — Hur ställer det sig nu för dessa, som på så sätt skola betala sina arrenden? Jo, det är helt enkelt omöjligt för dem att fullgöra arrendet, ty andra hafva plockat bort bären halfmogna och därigenom hindrat dem att få den kvantitet mogna bär, som det ålegat dem att aflämna.

Till slut vill jag framhålla det viktigaste, nämligen att lingonplockningen inverkar i vissa fall i hög grad skadligt på återväxten af skog.

Lingonen frodas som bekant bäst på den skogsafverkade marken just de år, då skogsfröna hunnit komma upp, plantorna börja växa och återväxten sålunda begynner. Jag vågar icke bestämdt säga, men jag tror och hoppas, att jordägaren kan, då marken är skogskultiverad, få den fridlyst och därigenom hindra allmänheten, äfven i form af lingonplockare, att beträda den, men kan han det, så är dock i många fall lagen, om den finnes, en död bokstaf, och bärplockarna draga upp och förstöra plantorna för att förhindra skogens återväxt likafullt. Växer

nämligen skogen upp, så blir lingonskörden fördärfvad, och då går det ju in på bärplockarnes rätt.

Jag vet mycket väl, att det här icke lönar sig att göra något yrkande, ty, som jag sade, när jag började, frågan är icke oportun. Jag har emellertid ansett det vara min skyldighet, att, då motionären icke är närvarande, säga, att här föreligger ett behof, som det vore önskvärdt, att det kunde fyllas så, att ingens rätt kränktes på någondera sidan, hvarken för den fattige, som behöfver få sitt underhåll upphjälpt genom att han kan få plocka skogsbär, men ej heller för den själfägande hemmansägaren, som bör få skydd, så att han kan njuta sin rättfångna egendom.

Om bestämmelser mot olofligt borttagande af vilda bär å annans mark.

(Forts.)

Herr von Mentzer: I likhet med den föregående talaren är jag också från en ort, där lingonplockningen och exporten af lingon hafva stor betydelse.

Jag anser mig därför böra säga några ord i saken.

Utskottet har i sitt utlåtande till att börja med uttalat den satsen, att själfva förlusten af bären icke anses berättiga ägaren af marken till skadeersättning. Då detta påstående strider mot den uppfattning, som jag tror är ganska allmän och till hvilken jag hittills anslutit mig, skulle jag vilja be utskottet benäget ange, på hvad grund utskottet gör detta uttalande.

Jag tror, att det har ganska allmänt rådt den föreställningen, att det visst icke kan medföra något kriminellt ansvar, någon straffpåföljd, om man tillägnar sig sådana bär, som här äro i fråga, på annans mark, men däremot ersättningsanspråk. Den civila sidan af saken tror jag rätt allmänt anses icke vara så beskaffad, som utskottet i sitt utlåtande funnit. I allmänhet torde det anses, att om man kan visa, hur stor skada, som har åstadkommits genom bärplockning, så bör den, som tillåtit sig bärplockningen, vara skyldig att utgifva ersättning.

Den hufvudsakliga invändningen mot motionen är ju den, att ett bifall till motionen skulle medföra ett intrång på de så kallade smås anspråk, göra intrång för dem, som så väl behöfva de extra inkomster, som de kunna få.

Men jag skall be att få peka på den omständigheten, att bägge motionärerna uti denna fråga stödjade sig just på uttalanden af småbrukareföreningar på olika platser. Jag kan dessutom tillägga, att jag för egen del erhållit anmaning från just små hemmansägare, att jag skulle göra något i det syfte, som i motionerna nu angifvits. Jag vill icke neka till, att det icke kan finnas platser och vissa områden i vårt land, där det kanske är lämpligt, att vilda bär få fritt plockas, men hvad som är ett faktum, det är, att det finnes andra områden i landet, där det just är de små, som begära skydd i fråga om de bär, som växa på deras områden.

Om bestämmelser mot oloftigt borttagande af vilda bär å annans mark.

(Forts.)

Utskottet uttalar till sist den uppfattning, att ett »förbud af angifvet innehåll skulle vålla, att de vilda bären flerstädes tillvaratoges i väsentligt mindre utsträckning än nu är fallet, hvarigenom ett afsevärdt afbräck komme att tillskyndas den export- och förädlingsindustri, som uppstått i skydd af hittills gällande lagstiftning». Denna export- och förädlingsindustri är icke obetydlig. Vi se ju esomoftast af tidningarna, hurusom det gäller mycket stora summor; och jag vill säga, hvad jag kanske skulle hafva sagt i annat sammanhang förut, att det gäller för många små hemmansägare betydliga belopp. Det finnes inom den trakt, där jag bor, hemmansägare, för hvilka skörden på lingon uppgår till flere hundra kronor och vida öfverväger hela den öfriga skörden på jordområdet. Denna export är, som sagdt, af ganska betydande omfattning, och frågan har därigenom kommit i ett annat skede än det, hvari den var, då den nu gällande lagen gafs.

Nu menar utskottet, att exporten skulle lida, om en inskränkning i rätten att fritt plocka bär på annans mark skedde till förmån för jordägaren. Jag tror icke, att den uppfattningen af utskottet öfverallt har sin tillämplighet. På vissa orter förhåller det sig så, såsom den föregående talaren antydde, att man plockar bären i otid och får frukten omogen. Det är en kapplöpning mellan bärplockarne, så att de rafsas till sig bären och plocka dem så i otid, att bären rent af på den utländska marknaden blifva sämre än hvad de skulle blifva, om de ägde det skydd, hvarpå det nu göres anspråk. För att dessa lingonmarker skola vederbörligen skyddas, erfordras, att man håller vederbörlig vård om dem och icke låter marken användas till bete. Mista jordägarna rätten till bären, så bry de sig icke om att skydda lingonmarken, utan låta kreaturen beta där. Därför lider export- och förädlingsindustrien af det nuvarande tillståndet.

Jag tycker, att det är allmänt taget en stor grundsats, som icke bör kränkas, att ägaren af marken bör hafva rätt till markens afkastning. Jag vill, såsom jag förut antydt, icke bestrida, att det finnes orter, där det kan vara lämpligt, att bärplockningen frigifves, men jag vill återigen betona, att det äfven finnes orter, där det är på sin plats, att det lämnas ägarne tillbörligt skydd. Och då jag har den åsikten, skall jag be att få yrka bifall till herr Bossons motion, hvari hemställes, »att Riksdagen ville besluta i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, på hvad sätt, i hvilket omfång och på hvilka villkor en lag till skydd för skörden af lingon och andra skogsbär må kunna åvägbringas, samt därefter till Riksdagen inkomma med förslag härom».

Herr Trygger: Här ha riktats åtskilliga anmärkningar mot lagutskottets utlåtande, såväl mot dess hemställan som mot moti-

veringen, och därför skall jag bedja att få något utförligare framställa de skäl, som i förevarande fall bestämt utskottet.

Det är visserligen sant, att det är en allmän rättsuppfattning, att den, som äger jorden, äfven äger hvad jorden alstrar, hvad som finnes på denna jord. Men denna regel kan blifva och har äfven blifvit föremål för undantag, och herrarna kunna lätt finna, att ett undantag lätt kan uppkomma på det sätt, att något visst alster af jorden enligt den gängse meningen icke äger något värde, i följd hvaraf, då jordägaren icke bryr sig om detta alster, så småningom växer upp en sedvanerätt, huru stark, det lämnar jag därhän, därom, att ifrågavarande alster kan tagas af enhvar. Men såsom gäller om sedvanerätt i allmänhet, är den icke färdig på en gång för hela landet utan uppträder på olika ställen, tills den slutligen vinner kraften af en stiftad lag.

Utskottet hyser den uppfattningen, att en dylik sedvanerätt i fråga om de vilda bären, om den också icke är fullfärdig, i alla fall är på väg att bli för oss gällande. Men utskottet har bemödat sig att noga fixera denna sedvanerätts innehåll, ty det är naturligtvis utmärkande för sedvanerätten, att den icke kan hafva det skarpa innehåll, som man läser fram ur en af Konung och Riksdag antagen lagparagraf. Utskottet har med afseende å denna fråga endast sagt, att det torde vara — *torde* vara, säger jag — en allmän rättsuppfattning, att jordägarens rätt icke i och för sig utesluter annan från att tillgodogöra sig dessa vilda bär. Och jag frågar: finns det verkligen någon, som på allvar kan förneka, att detta är en allmän rättsuppfattning, åtminstone att utskottet haft anledning antaga, att så är förhållandet. Huruvida sedermera jordägaren genom särskilda åtgärder kan utesluta andra från att plocka bär på hans ägor, är en sak, som jag icke här vill yttra mig om, liksom jag här ej heller vill beröra frågan, huruvida han genom förbud eller dylikt eller genom att, såsom under debatten ifrågasatts, underlåta betning eller på annat sätt taga vård om dessa vilda bär, skulle kunna hindra andra från att tillgodogöra sig dem.

Vidare har utskottet enhälligt — och det tycker jag, att de, som hålla på, att icke bärplockningsbefogenheten skall få utsträckas öfver rimliga gränser, borde vara utskottet tacksamma för — uttryckligen betonat, att sker det någon skada vid bärplockningen, så är den bärplockande skyldig att ersätta ägaren denna skada. Det är endast själfva bären, som icke behöfva ersättas. Därmed har jag också bemött den ärade talare, som fruktade, att skogsodlingar skulle kunna bli skadade genom bärplockare, som uppträda i större antal. Är det så, att jordägaren har sått skog eller sått skogsplantor och återväxten börjat, samt att den kan taga skada därigenom, att folk beträder marken, är det alldeles uppenbart, att jordägaren genom förbud kan hindra andra

Om bestämmelser mot olofligt borttagande af vilda bär å annans mark.
(Forts.)

Om bestämmelser mot olöftiga borttagande af vilda bär å annans mark. att beträda marken just på grund af den skada, som därigenom tillfogas honom. Ifall detta förbud öfverträdes, är han tydligen berättigad till ersättning.

Jag tror, att, om kammaren noga öfverväger hvad utskottet anfört, kammaren icke torde finna betänkligheter mot att bifalla utskottets hemställan, till hvilken jag nu vördsamt yrkar bifall.

(Forts.)

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes i enlighet med därunder framställda yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande utlåtande hemställt samt vidare därpå att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle bifalla herr Bossons i ämnet afgifna motion, och förklarades den förra propositionen, hvilken förnyades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning af lagutskottets den 7 och 8 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 3, i anledning af justitieombudsmannens framställningar om ändringar af 22 kap. 14 § strafflagen och 23 kap. 4 § samma lag, äfvensom af lagutskottets den 8 och 11 i samma månad bordlagda utlåtande n:o 4, i anledning af justitieombudsmannens framställning om ändring af vissa bestämmelser i 24 kap. strafflagen,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Ang. förslag om anordnande af en regeringsrätt m. m.

Ordet lämnades på begäran till herr Trygger, som yttrade: Det må tillåtas mig att nu yttra några ord angående den af kammaren till konstitutionsutskottet remitterade kungliga propositionen med förslag till lag om ändrad lydelse af vissa grundlagsparagrafer.

Denna propositions hufvudämne utgöres af den föreslagna regeringsrätten. Om denna fråga vill jag emellertid bespara mitt omdöme, till dess jag sett utskottets utlåtande, men jag anhåller att redan nu få uttala min mening angående de förändrade bestämmelserna om högsta domstolen, och jag hemställer, herr talman, att detta mitt yttrande jämväl måtte få öfverlämnas till utskottet.

Utgångspunkten för Kungl. Maj:ts förslag i fråga om högsta domstolen är det kända förhållandet, att domstolen icke mäktat bära den arbetsbörda, som åligger domstolen. Rättsskipningen lider genom den långa tid, målen ligga i högsta domstolen,

innan de komma i tur att företagas till afgörande. För att råda bot häremot framlades, såsom kammaren har sig väl bekant, vid förra riksdagen ett kungl. förslag, hvilket emellertid enligt min mening måste auses innebära en olikhet inför lagen, och det höjdes icke heller en röst, såvidt jag vet, i Riksdagen till stöd för förslaget, utan detta föll i båda kamrarna. Justitieministern synes dock fortfarande vara öfvertygad om nämnda förslags ändamålsenlighet och rättvisa, ehuru han icke ansett sig nu böra framlägga detsamma. I stället söker han på annat sätt vinna minskning i högsta domstolens arbetsbörda.

*Ang. förslag
om anord-
nande af en
regeringsrätt
m. m.
(Forts.)*

Det första och det viktigaste medlet är för honom att begränsa det arbete, som skall åligga domstolens ledamöter i fråga om laggranskningen. I förevarande förslag föreslås inrättandet af ett lagråd, bestående af två justitieråd och ett regeringsråd, hvilket lagråd i särskilda fall kan förstärkas med högst tre tillförordnade personer af, såsom förslaget säger, sådan skicklighet och förtjänst, som fordras för att blifva justitieråd. Man må nu, såvidt jag kan fatta saken, ha hvilken mening som helst i fråga om den nytta, som högsta domstolens laggranskning medför för lagstiftningen, ett synes mig dock otvifvelaktigt, och det är, att här gäller det ett *antingen — eller*. *Antingen* skola vi hafva en korporation med verklig auktoritet, som verkställer denna granskning, *eller* också måste vi stanna vid den pröfning af lagarna, som verkställles af Riksdagen och regeringen, hvilken senare ju otvifvelaktigt har rikligt tillfälle till sakkunnig hjälp. Att emellan statsmakterna sticka in ett litet tremanskollegium af aldrig så skickliga personer — och för öfrigt skickligheten i lagstiftning lär väl icke hos alla justitieråd vara lika stor — detta innebär enligt min mening att karrikera den tanke, som fått sig ett uttryck i vår grundlag. Detta lilla lagkabinett kommer att krossas mellan de stora makter, regering och Riksdag, hvilkas förslag det är ställt att granska, och dess enda sätt att vinna något inflytande måste bli att taga revansch på justitieministern, att söka vrida makten ur hans hand, om tillräcklig förmåga därtill skulle finnas. Men skulle verkligen i något särskildt fall regeringen själf frukta lagkabinettets kritik af något tillämnadt förslag, då kallas reserven in, dessa tre extra jurister, justitieråds vederlikar i skicklighet och förtjänst, som jämte regeringsrådet kanske komma att utgöra majoritet mot de två justitieråden.

Mig synes, att man vid detta förslags afgifvande förbisett en viktig regel, att när man tager bort realiteten, skall man icke bevara skenet. Annars blir det enligt min mening lätt samma resultat, som när kapitalet småningom drages ur ett gammalt ärevärdigt handelshus, men detta likväl fortsätter samma omfattande verksamhet som förut. Det störtar vid första allvarliga kris och drager det gamla firmanamnet med sig i fallet. Skall detta af justitieministern föreslagna råd få afgifva uttalanden,

Ang. förslag
om anord-
nande af en
regeringsrätt
m. m.

(Forts.)

som gå under högsta domstolens stämpel, kan högsta domstolens anseende och auktoritet icke undgå att lida af den ringa vikt, som man nog i allmänhet torde komma att tillerkänna lagrådets erinringar.

Mina herrar, för den, som vill upprätthålla den bestående samhällsordningen, måste det vara motbjudande att ersätta sekelgamla samhällspelarare med kulisser, som icke ha annan uppgift än att dölja verkligheten.

Med en sant konservativ ståndpunkt öfverensstämmer icke att inbilla folket, att en garanti finnes, där den saknas, utan vi böra öppet utsäga, att vi hafva tagit bort ett stöd för lagstiftningen, men att man därför måste vara uppmärksam på, att de stöd, som kvarstå, med så mycket större säkerhet kunna fylla sin uppgift.

Hvad därefter beträffar de af justitieministern i öfrigt dels föreslagna, dels antydda medlen för minskandet af högsta domstolens arbetsböda, ha de åtskilligt berättigande, men det hela utgöres af småsaker. Ser man dessa förslag isolerade, måste man säga, att satsen: *minima non curat prator!* tydligen icke varit den ledande grundsatsen vid förslaget affattande, ty ett inom högsta domstolen förordadt verkningsfullt förslag att befria högsta domstolen från skiftesmålen synes icke ha vunnit justitieministerns godkännande. Han vill nämligen icke lägga dem till regeringsrätten och ingen, som har något sinne för förhållandet mellan medel och ändamål, vill väl vara med om att offra pengar och krafter på inrättandet, för skiftesmål, af ännu en högsta domstol.

Justitieministerns förslag innebär vidare ökning af antalet ledamöter i högsta domstolen med ytterligare två, och då dessa gå åt för arbete i lagrådet, kvarstår den gamla olägenheten, att den tredje afdelningen af högsta domstolen arbetar med mindre antal ledamöter än de öfriga, för att icke tala om den, att på grund af bristande ledamotsantal, vid sjukdom och annat laga förfall, kanske icke någon afdelning är besatt med det antal ledamöter, man ansett nödvändigt. Detta lär just vara fallet för närvarande.

Mina herrar, trots den i det kungl. förslaget gjorda begränsning af högsta domstolens verksamhetsfält, blir i alla fall det resultat, man därigenom önskat vinna för rättsskipningen, otillfredsställande.

Då ställer man sig helt naturligt den frågan: hvilken är orsaken härtill? Enligt min mening har justitieministern icke lyckats i sitt förslag, därför att han icke sett frågan i dess stora sammanhang. För honom tyckes endast finnas problemet: huru skall högsta domstolen kunna hinna tillräckligt hastigt afgöra dit inkomna mål? I verkligheten är problemet: huru skall rättsskipningen i Sverige anordnas för att tillfredsställa rimliga kraf?

Svaret på denna stora fråga skulle enligt min mening ha gifvit ett riktigt svar jämväl på den förra frågan. Det är icke så, att det viktigaste felet hos vår rättsskipning är, att högsta domstolen måste ligga på målen, att dessa således ej nog hastigt blifva slutligen afgjorda, utan det väsentliga felet hos rättsskipningen är, att domsresultaten icke fylla de anspråk, man är berättigad ställa på dem. Detta åter beror ej på någon brist hos våra domare, ty en rätträdigare och mera plikttrogen domarekår än Sveriges finnes ej, och denna domarekår tål väl en jämförelse med andra länders i afscende å skicklighet och erfarenhet. Det enda, som möjligen skulle kunna anmärkas, är, att entusiasmen för domareverksamheten måste — åtminstone hos mera fordrande naturer — minskas, då man, såsom fallet särskildt är i de högre instanserna, blir lamslagen af en processordning, som tvingar en att döma på ett material, hvars fullständighet lämnar så mycket öfrigt att önska.

Den stora bristen i vår svenska process är proceduren i de lägre instanserna, särskildt den första. Huru kan det väl vara annorlunda, när i första instansen, på hvars utredning det hela hvilar, den ende lagfarne esomoftast är en ung man, som gör sina första lärospån? Huru kan det vara annorlunda, när i civila mål okunniga parter, som icke hafva skyldighet att skaffa sig rättskunniga sakförare, likväl hafva hela initiativet, och domaren, särskildt i våra städer men äfven ofta på landet, anser processordningen kräfva, att han bevarar sin opartiskhet genom att inskränka sig till att protokollföra de skrifter och yttranden, som från dessa parter afgifvas? Ja, hur kan det vara annorlunda, när proceduren vid underrätten portioneras ut på en massa sammanträden, ledda af olika domare, af hvilka de flesta icke kunna äga stort intresse för målet, i hvars början de icke deltagit och hvars afgörande icke kommer att åligga dem? Huru kan det slutligen vara annorlunda, då parterna kunna spara sin bästa utredning, sina bästa bevismedel till den högre, ja till den högsta instansen?

Mina herrar, vår prosessordning medför, att vår rättsskipningsorganisation måste lida af den engelska sjukan. Hufvudet, högsta domstolen, växer, medan kroppen i öfrigt förtvinar. Fortsätter man på denna väg, blir det ej tillräckligt att förvandla högsta domstolens sekelgamla laggranskning till en revision inom justitieministerns lagkabinett; det blir ej tillräckligt, att antalet justitieråd ökas till 23, 24, utan snart äro vi uppe i långt högre siffror. Det kommer ej att fylla behofvet, att man skapar en högsta skiftesdomstol och kanske sedan en högsta handelsdomstol o. s. v. utan det blir, såvidt jag förstår, nödvändigt, att folket alltmera lämnar domstolarna och låter sina tvister afgöras af skiljemän.

Vill man ej ävägbringa ett sådant resultat, vill man ej, att

*Ang. förslag
om anord-
nande af en
regeringsrätt
m. m.
(Forts.)*

Ang. förslag
om anord-
nande af en
regeringsrätt
m. m.
(Forts.)

staten skall abdikera från sin rättsskipningsuppgift, måste man, och det snart, sätta yxan till roten på vår process, och då skall det snart visa sig, att vår högsta domstol, till hvars goda vilja och till hvars ledamöters förmåga vårt folk har förtroende, icke skall sakna möjlighet att, utan att öfver höfvan svälla ut, fullgöra det arbete, som bör tillkomma en högsta instans.

Friherre Palmstierna: När det nu gifves tillfälle att få yttra sig om propositionen angående regeringsrätten, ber jag att få säga ett par ord.

Vid genomläsandet af den föreliggande propositionen fäste jag mig särskildt vid hvad här allra först står: »Kungl. Maj:ts nädiga proposition till Riksdagen med förslag till ändrad lydelse af §§ 17, — — — regeringsformen». Enligt förslagets lydelse af nämnda § 17 skall Konungens rätt att pröfva och afgöra förvaltningsmål uppdragas åt minst sju af Konungen utnämnda män, som alla — ja, det står icke alla, men det är så — förvaltad civil beställning, och af dessa skola minst tre fjärdedelar hafva fullgjort, hvad författningarna föreskrifva dem, som uti domareämbeten må nyttjas. Det vill säga, regeringsrätten kommer, enligt hvad jag kan räkna ut, att bestå af sex stycken jurister och en civil ämbetsman.

De besvärsmål, som man ifrågasatt att öfverflytta till regeringsrätten, ha förut handlagts af Kungl. Maj:t i statsrådet. Statsråden behöfva emellertid icke alla vara jurister och icke heller civila ämbetsmän, men likväl har man icke hört någon klandrade beslut, som fattats, och om dessa säga, att de icke varit rättvisa. Den stora fördelen med den hittillsvarande anordningen har varit, att den materiella rättvisan blifvit, såvidt möjligt, tillgodosedd, äfven om någon gång det rent formella fått maka åt sig. Det förtroende, som jag för min del hyser till regeringen i detta afseende, är, kan jag säga, detsamma, som gumman hade, hvilken sökte audiens hos Konungen och därvid yttrade: »Jag har rätt, men har fått orätt i papperen!» Det är ofta, som det förekommer, att formella fel blifvit begångna, att t. ex. någon handling icke blifvit inlämnad i rätt tid o. s. v. I alla dylika fall ha vederbörande myndigheter gifvetvis icke kunnat döma annat än efter lag, medan hos Kungl. Maj:t äfven den materiella rätten kunnat blifva tillgodosedd. Detta har hos allmänheten gjort den åskådning gällande, för hvilken jag för några år sedan hörde en erfaren ämbetsman gifva ett uttryck, då han sade, att öfverflyttandet af vissa besvärsmål till en regeringsrätt vore en rätt vanskligh sak, enär då endast de rent juridiska formerna komme att iakttagas. Uti denna regeringsrätt, som ju skall sammansättas af *sex* jurister och *en* civil ämbetsman, kan man väl icke tänka sig annat, än att det strängt formella skall få alltför mycken makt inrymd åt sig och på det sättet få öfverhand.

Jag föreställer mig, att det skulle vara bättre, om man ordnade saken så, att juristerna visserligen finge majoritet inom regeringsrätten, att man alltså kunde vara säker om, att regeringsrätten städse ginge fullt lagligt till väga, men att man därjämte vid sidan af dessa jurister hade några stycken förfarna män, som sutte inne med erfarenhet om det praktiska lifvet, som kände till förhållandena ute i landet, ute bland folket, och hvilka i föregående värf, vare sig privata eller officiella, ådagalagt, såsom här står i propositionen, »insikt, erfarenhet och redlighet». Jag tror icke, att allmänhetens förtroende för regeringsrätten därigenom skulle på något sätt minskas, utan tvärtom ökas. Vi se ju, hurusom här i Riksdagen skapas mycket dugligt folk genom mångårigt godt arbete i utskott och äfven på andra sätt, och vi veta ju också, hurusom personer, som sakna juridisk bildning, kunna vara kompetenta att bedöma en hel del saker, naturligtvis med stöd af jurister, som känna till lagen.

Jag har endast velat fästa uppmärksamheten på detta enligt min tanke icke så oviktiga förhållande.

På härefter därom gjord proposition beslöt kammaren, att de nu afgifna yttrandena skulle öfverlämnas till konstitutionsutskottet.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet den under sammanträdet aflämnade kungl. propositionen.

Justerades sex protokollsutdrag för denna dag, hvarefter kammaren åtskildes kl. 12,59 e. m.

In fidem

A. v. *Krusenstjerna.*

Ang. förslag om anordnande af en regeringsrätt m. m.
Forts.)

Fredagen den 14 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 2,30 e. m., och dess förhandlingar leddes af herr vice talmannen.

Justerades protokollet för den 7 i denna månad.

Anmäldes och bordlades:

bevillningsutskottets memorial n:o 9, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande bevillningsutskottets betänkande n:o 3, i anledning af väckt motion om ändring af gällande bestämmelser angående stämpel å utnämningssbref för riddare och kommandörer af Kungl. Maj:ts ordnar; äfvensom

bankoutskottets memorial n:o 2, om verkställd granskning af riksbankens styrelse och förvaltning.

Upplästes två till kammaren inkomna protokoll, så lydande:

År 1908 den 12 februari sammanträdde kamrarnes valmän för att utse Riksdagens justitieombudsman; och befunnos, efter valförrättningens slut, rösterna hafva utfallit sålunda:

herr revisionssekreteraren *Berndt Fridolf Engelbrekt
Hasselrot* 48 röster,

i följd hvaraf herr revisionssekreteraren *Berndt Fridolf Engelbrekt Hasselrot* blifvit till Riksdagens justitieombudsman utsedd.

Nils Jönsson. Philip Klingspor. L. J. Jansson. I. H. Dieden.

År 1908 den 12 februari sammanträdde kamrarnes valmän för att utse den man, som skall efterträda Riksdagens justitieombudsman, ifall han, innan nästa lagtima Riksdag anställt nytt val af justitieombudsman, skulle med döden afgå, samt utöfva ämbetet under den tid, justitieombudsmannen kan vara af svår sjukdom eller annat laga förfall därifrån hindrad; och be-

funnos, efter valförrättningens slut, rösterna hafva utfallit sålunda:

herr häradshöfdingen *Ossian Berger* 42 röster,
 » häradshöfdingen friherre *Lave Robert Beck-Friis* 6 » ;

i följd hvaraf herr häradshöfdingen *Ossian Berger* blifvit utsedd till justitieombudsmannens efterträdare.

Nils Jönsson. Philip Klingspor. L. J. Jansson. I. H. Dieden.

På framställning af herr vice talmannen beslöts, att de nu upplästa protokollen skulle läggas till handlingarna, äfvensom att Riksdagens kanslideputerade skulle genom utdrag af protokollet underrättas om dessa val samt anmodas låta uppsätta och till kamrarna ingifva förslag dels till förordnanden för de valde, dels till skrifvelse till Konungen med anmälan om de verkställda valen, dels ock till den paragraf därom, som borde införas i riksdagsbeslutet.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flere ledamöters begäran statsutskottets den 12 innevarande februari bordlagda utlåtanden n:is 7, 24 och 25 äfvensom bevillningsutskottets samma dag bordlagda betänkanden n:is 6—8.

Justerades ett protokollsutdrag för denna dag, hvarefter kammaren åtskildes kl. 2,41 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.